

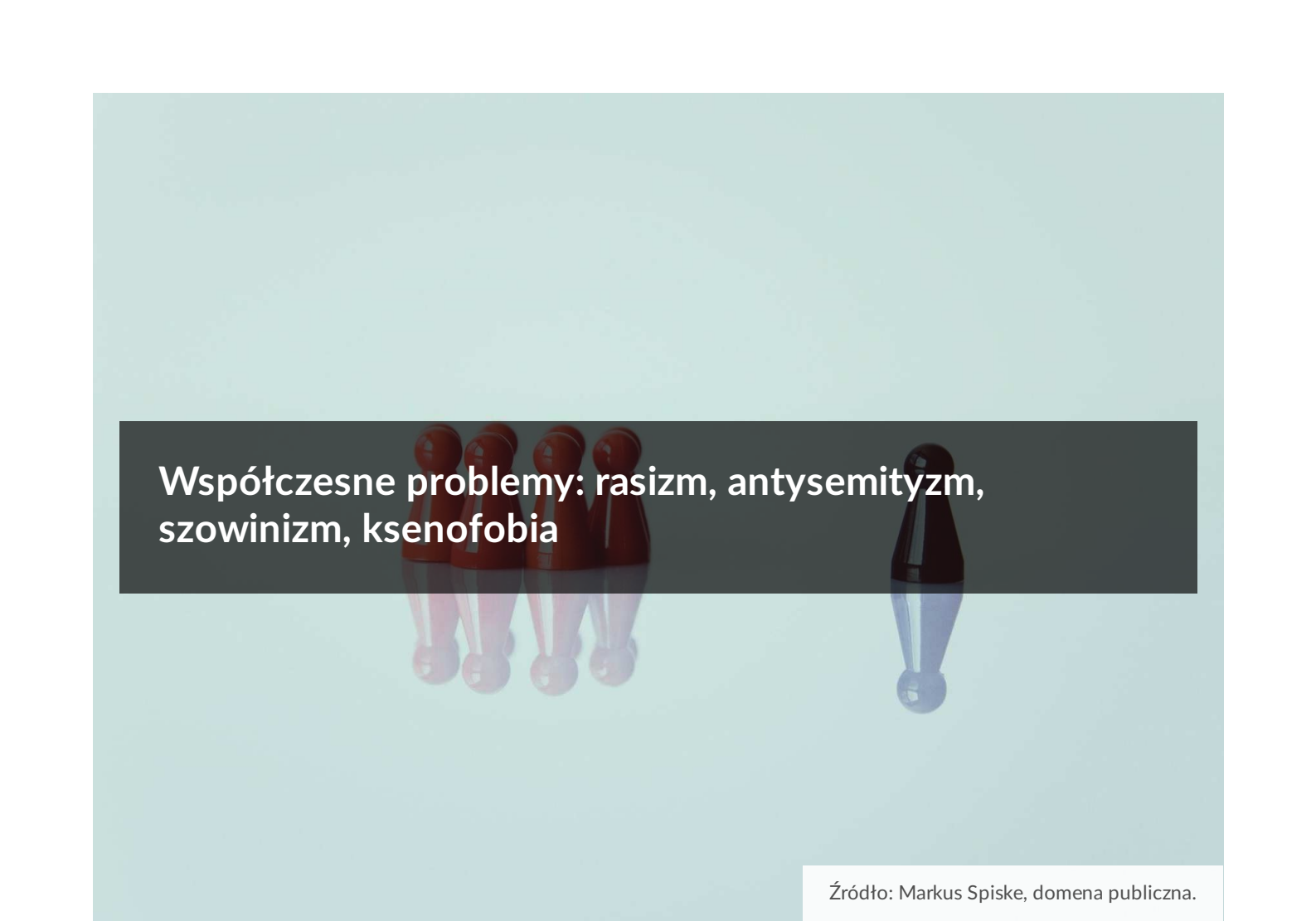
Współczesne problemy: rasizm, antysemityzm, szowinizm, ksenofobia

- [Wprowadzenie](#)
- [Przeczytaj](#)
- [Animacja](#)
- [Sprawdź się](#)
- [Dla nauczyciela](#)

Bibliografia:

- Źródło: Wolfgang Stroebe, Chester A. Insko, *Stereotype, Prejudice and Discrimination: Changing Conceptions in Theory and Research*, [w:] *Stereotyping and Prejudice. Changing Conceptions*, Nowy Jork 1989.
- Źródło: Nelle Harper Lee, *Zabić drozda*, Poznań 2016, s. 318.

- Źródło: Bohdan Piętka, *Stulecie zagłady Ormian*, dostępny w internecie: mysl-polska.pl [dostęp 16.04.2020 r.].
- Źródło: Tomasz Geodecki, Bartłomiej Radziejewski, *Kosmopolityzm kontra szowinizm*, 18.01.2017 r., dostępny w internecie: biznes.gazetaprawna.pl [dostęp 16.04.2020 r.].
- Źródło: *Żydów lubimy coraz bardziej*, 14.08.2015 r., dostępny w internecie: polska.newsweek.pl.
- Źródło: Agata Kulczycka, *Lekarze będą ćwiczyć na dużych zwierzętach. "To szowinizm gatunkowy"*, [dostęp 28.09.2019 r.].

Współczesne problemy: rasizm, antysemityzm, szowinizm, ksenofobia

Źródło: Markus Spiske, domena publiczna.

« Nelle Harper Lee

Zabić drozda

Jeśli istnieje tylko jeden rodzaj ludzi, to dlaczego nie możemy żyć ze sobą w pokoju? Skoro wszyscy są tacy podobni, czemu schodzą czasem z dobrej drogi i zaczynają gardzić sobą nawzajem?

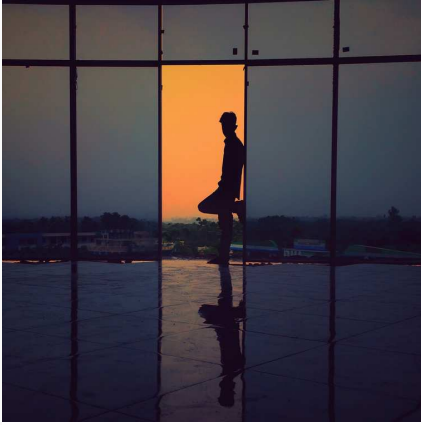
Źródło: Nelle Harper Lee, *Zabić drozda*, Poznań 2016, s. 318.

Współcześnie można spotkać wiele postaw, które są przejawem nietolerancji czy wręcz wrogości w stosunku do innych osób. Zastanów się nie tylko nad przyczynami i skalą tego zjawiska, ale także przeanalizuj swoje postępowanie. Czy w twoim zachowaniu nie ma przejawów rasizmu, ksenofobii, szowinizmu lub antysemityzmu?

Twoje cele

- Wyjaśnisz pojęcia: rasizm, antysemityzm, szowinizm, ksenofobia.
- Przeanalizujesz przyczyny i skutki uprzedzeń wobec innych.
- Ocenisz skalę jednego z omawianych zjawisk.

Dla zainteresowanych

Wykluczenie społeczne jako jeden z problemów Rzeczypospolitej

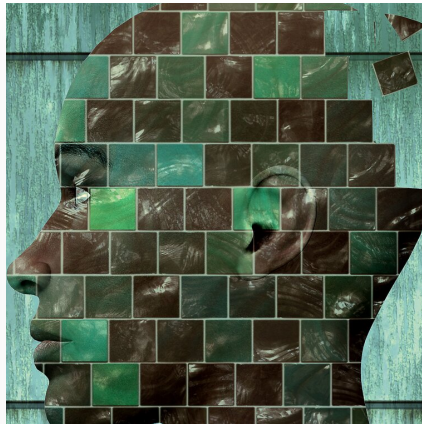
Stosunek do imigrantów i uchodźców

Dlaczego nie możemy być obiektywni? Istota postawy

Proces zmiany postaw

Jak widzimy siebie, a jak innych?

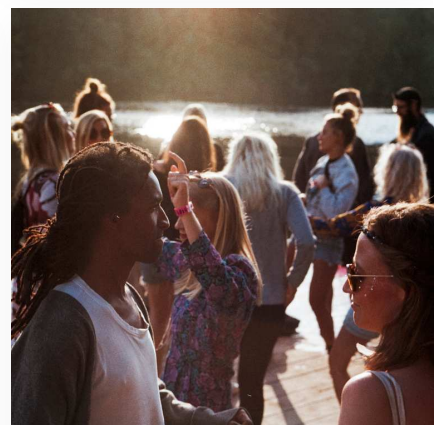
Postrzeżenie grupy „własnej” i „obcej”

Stereotyp jako przykład postawy

Postrzeżenie siebie i innych

Stereotypy – dlaczego tak łatwo im ulegamy

**Postawy społeczeństwa
polskiego wobec
mniejszości narodowych
oraz wobec innych
narodów**

Wykluczenie społeczne

Przeczytaj

Współczesne problemy społeczne, dotyczące **postaw** wobec innych ludzi, nie wiążą się jedynie ze stereotypowym myśleniem, ale także z uprzedzeniami społecznymi – negatywnymi odczuciami wywołanymi często strachem i niewiedzą. Problemy te są przedmiotem badań psychologii społecznej, obejmujących np. postawy Polaków wobec Niemców i Niemców wobec Polaków, Palestyńczyków wobec Żydów i Żydów wobec Palestyńczyków czy mężczyzn wobec kobiet i odwrotnie. Celem ich jest m.in. wyjaśnienie, dlaczego ludzie tworzą sztuczne bariery między sobą. Obecnie w nauce popularny jest pogląd, że „uprzedzenia są postawami, które można traktować jako pewnego rodzaju stan psychiczny lub właściwość psychiczną, będącą predylekcją do charakterystycznego sposobu postępowania wobec innych ludzi lub grup społecznych”¹.

Zastanów się, co wspólnego z uprzedzeniami ma ignorancja.

Źródło: Oleg Magni, domena publiczna.

Amerykański psycholog Elliot Aronson przedstawił cztery koncepcje wyjaśniające powstawanie uprzedzeń:

Koncepcja 1

wskazuje, że uprzedzenia powstają wówczas, gdy warunki życia (społeczne i/bądź ekonomiczne) są trudne, w wyniku czego jedne grupy chcą realizować swoje cele kosztem innych grup. Problem polega na tym, że nie zawsze poprawa warunków po jakimś czasie likwiduje uprzedzenia – one pozostają.

Koncepcja 2

odnosi się do lęków i pojęcia „kozła ofiarnego”. I tak np. lęk wywołany przez jakąś grupę czy przyczynę może zostać przeniesiony na obiekty zastępcze i wywołać agresję czy uprzedzenia.

Koncepcja 3

związana jest z wychowaniem jednostki. Rodzice przekazują dzieciom swoje poglądy i uprzedzenia, które są potem powielane przez potomstwo.

Koncepcja 4

odwołuje się do mechanizmu konformizmu. Członkowie danej społeczności przyjmują obowiązujące w niej normy społeczne, a wraz z nimi uprzedzenia w stosunku do innych. Im większy będzie poziom konformizmu, tym wyższy będzie stopień uprzedzeń.

Skalę uprzedzeń obrazuje „piramida nienawiści” zaproponowana w latach 50. przez Gordona Allporta. Na najniższym stopniu piramidy znajdują się najmniej szkodliwe zachowania, a na najwyższym – najbardziej szkodliwe.

Źródło: Englishsquare.pl sp. z o.o., licencja: CC BY-SA 3.0.

Negatywne komentarze – jest to jedna z częściej stosowanych form prezentowania zachowań. Są umieszczane najczęściej w internecie (media społecznościowe, komentarze do różnych treści). Pozornie mało szkodliwe, potrafią wywołać u osoby wobec której są kierowane problemy natury psychologicznej, takie jak spadek poczucia własnej wartości, depresję, nadmierny stres, smutek, zniechęcenie, poczucie zaszczucia.

Unikanie – najczęściej stosowana forma, jeśli dana osoba nie chce konfrontować swoich poglądów. Wówczas szuka towarzystwa ludzi o podobnych poglądach, a unika

przedstawicieli innych narodowości, kultur, ras czy o innych zapatrywaniach. Może to być zachowanie podejmowane zarówno przez osoby mające uprzedzenia, jak i osoby, wobec których żywi się uprzedzenia.

Dyskryminacja – gorsze traktowanie osób postrzeganych jako inne.

Ataki fizyczne – jest to już bardzo niebezpieczne zachowanie. Akty przemocy skierowane są na osoby, będące członkami „innych” grup czy społeczności. Do ataków najczęściej dochodzi bez żadnej konkretnej przyczyny.

Eksterminacja – jej celem jest całkowite pozbycie się jakiejś grupy, której dana osoba/grupa nie znosi czy się jej boi. Przykładem jest eksterminacja Żydów w okresie II wojny światowej.

Uprzedzenia to negatywny stosunek do kogoś lub czegoś, dlatego ranią innych. Z tego powodu należy je rozpoznawać i wyzbywać się ich. Można też przeciwdziałać uprzedzeniom m.in. przez:

- współpracę z przedstawicielami innych ras, nacji, grup;
- wychowywanie w duchu tolerancji, akceptacji innych;
- terapię psychologiczną (w przypadku osób, u których uprzedzenia wpisane są w codzienne funkcjonowanie).

Najczęstsze postaci uprzedzeń to:

- **rasizm**, w tym rasizm ukryty (oficjalnie dana osoba deklaruje tolerancję dla innych ras, ale w rzeczywistości ma poglądy rasistowskie lub nieświadomie zachowuje się w sposób rasistowski);
- **antysemityzm**;
- **ksenofobia**;
- etnocentryzm (akceptacja osób podobnych kulturowo, odrzucenie przedstawicieli innych kultur);
- nacjonalizm, a szczególnie jego odmiana – **szowinizm**;
- fanatyzm (zaślepienie przyjętymi poglądami, niezdolność do zmiany zdania, wrogość wobec myślących inaczej).

Słownik

antysemityzm

postawa niechęci, czy nawet wrogości wobec narodu żydowskiego i jego przedstawicieli

ksenofobia

postawa charakteryzująca się lękiem przed wszystkimi, którzy „nie są nasi”, są obcy, nieznanymi

postawa

wyuczona, względnie stała skłonność do reagowania w określony sposób w podobnych sytuacjach

rasizm

postawa charakteryzująca się przekonaniem o gorszej naturze osób przynależnych do innej rasy i konieczności dominacji jednej rasy nad pozostałymi

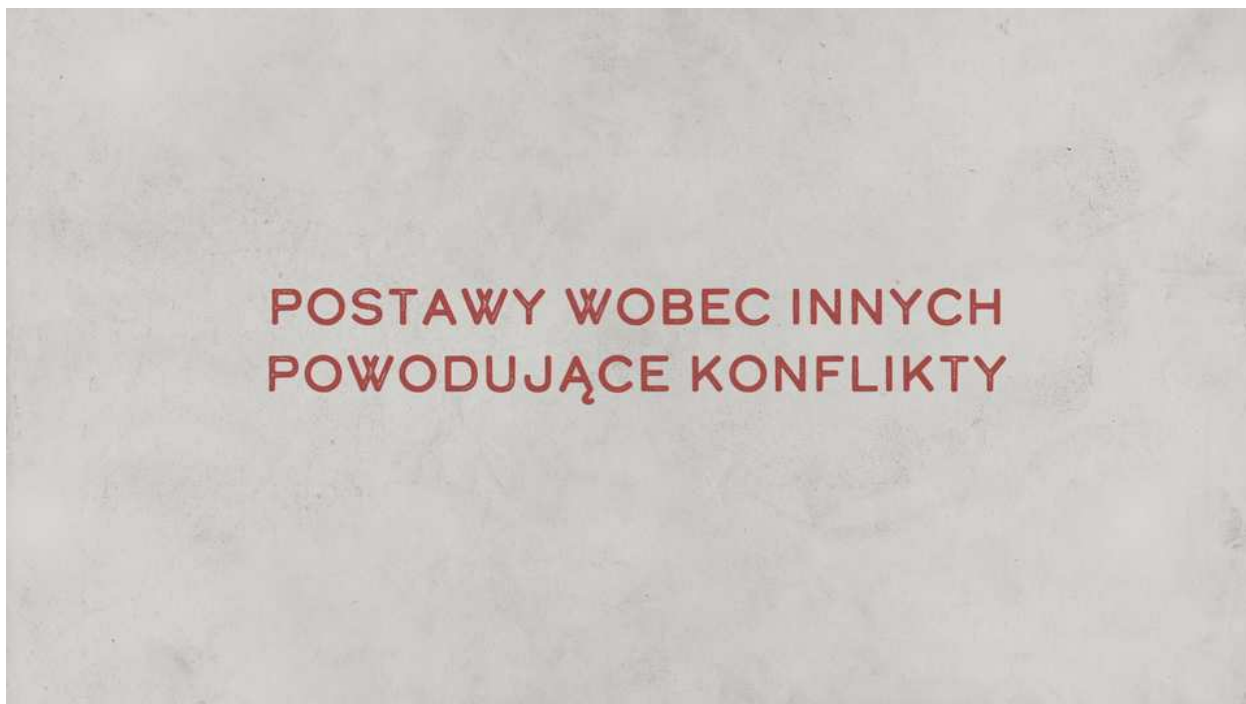
szowinizm

postawa bezkrytycznego uwielbienia własnego narodu, grupy, rasy, płci połączona z pogardą dla innych

Animacja

Polecenie 1

Zapoznaj się z animacją i wykonaj polecenia.

Film dostępny pod adresem <https://zpe.gov.pl/a/DCKtxpva9>

Źródło: Englishsquare.pl sp. z o.o., licencja: CC BY-SA 3.0.

Nagranie filmowe zatytułowane *Postawy wobec innych powodujące konflikty*.

Ćwiczenie 1

Wyjaśnij, czy twoim zdaniem można być jednocześnie patriotą i kosmopolitą. Uzasadnij swoje zdanie, podając minimum dwa argumenty.

Ćwiczenie 2

Podaj przynajmniej jeden przykład ksenofobii, który spotkałeś w swoim życiu.

Sprawdź się

Pokaż ćwiczenia:

Ćwiczenie 1

Ćwiczenie 2

Wskaż, w jakich postawach obecne są negatywne przekonania w stosunku do innych.

- patriotyzmu
- rasizmu
- antysemityzmu
- perfekcjonizmu

Ćwiczenie 3

Ćwiczenie 4

Zaznacz, które zdanie jest prawdziwe, a które fałszywe.

Zdanie	Prawda	Fałsz
Etnocentryzm powiązany jest z rasizmem.	☐	☐
Jednym z rodzajów szowinizmu jest nienawiść w stosunku do osób z tej samej rodziny.	☐	☐
Dyskryminacja znajduje się na najwyższym szczeblu piramidy nienawiści G. Allporta	☐	☐
Według jednej z koncepcji E. Aronsona przyczyną powstawania uprzedzeń jest wychowanie.	☐	☐

Ćwiczenie 5

Zapoznaj się z tekstem i wykonaj polecenie.

” Bohdan Piętka

Stulecie zagłady Ormian

Ofiarą zorganizowanego przez Turcję w latach 1915–1917 ludobójstwa padło ok. 1,5 mln spośród 2,6 mln Ormian żyjących pod koniec XIX w. w granicach Imperium Osmańskiego. Jednakże jeśli dodać do tego ofiary masakr z lat 1894–1896, 1909 i 1918 oraz ofiary masakr dokonanych przez reżim kemalistowski w 1920 r., to liczba zamordowanych Ormian sięga ponad 2 mln.

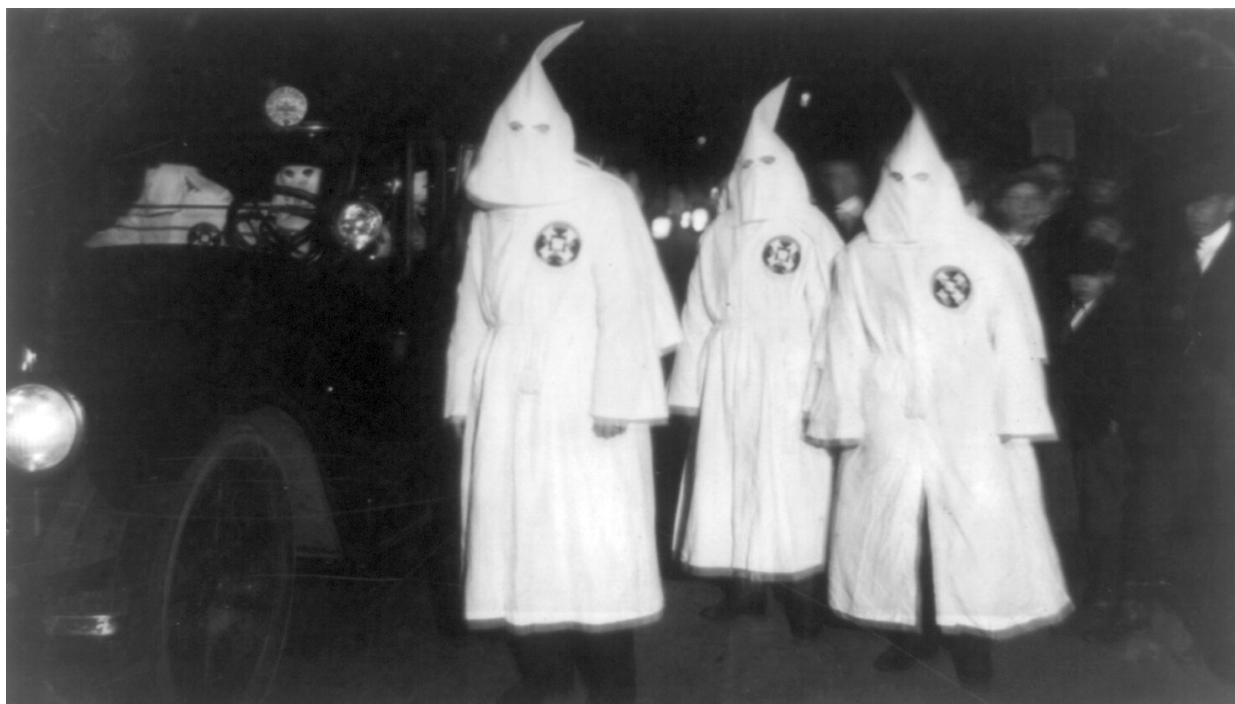
Źródło: Bohdan Piętka, *Stulecie zagłady Ormian*, dostępny w internecie: mysl-polska.pl [dostęp 16.04.2020 r.].

Nazwij zjawisko przedstawione w tekście zgodnie ze stopniami piramidy nienawiści Gordona Allporta.

Ćwiczenie 6

Przyjrzyj się fotografii i wykonaj polecenie.

Źródło: Library of Congress, domena publiczna.

Zapoznaj się z tekstem i wykonaj polecenie.

” Żydów lubimy coraz bardziej

Stosunek Polaków do Żydów według sondaży

Według badań przeprowadzonych w 2015, co trzeci Polak deklaruje niechęć w stosunku do Żydów. (...) Na początku lat 90. XX w. liczba Polaków deklarujących antypatie do Żydów była trzykrotnie większa niż tych, którzy nie żywili niechęci. Podczas sondażu z 2015 proporcje te były wyrównane – 32% przyznawało się do niechęci, natomiast 28% stwierdziło, że odnosi się Żydów z sympatią.

Z odpowiedzi na następne pytanie przygotowane przez ankieterów wynikało, że w opinii 26% Polaków naród żydowski doznał ze strony Polaków więcej dobrego niż złego, z kolei 44% uważa, że bilans jest wyrównany, a 11% przyznaje, że od Polaków to Żydzi doznali zdecydowanie więcej krzywd niż pomocy. Jeszcze w 1992 38% ankietowanych w Polsce przyznało, że Żydzi doznali od Polaków więcej dobrego niż złego, a jedynie 9% twierdziło, że bilans był odmienny.

W ankiecie CBOS-u zadano także pytanie dotyczące reakcji na doniesienia o zbrodniach popełnionych przez naród polski na Żydach. Procent odpowiedzi przedstawiał się następująco:

36%: „współczucie dla ofiar”,

34%: „potępienie sprawców”,

29%: poruszenie, że „ludzie ludziom zgotowali ten los”,

26%: „wstyd, że doszło do takich zbrodni”,

20%: „oburzenie, że tyle mówi się o zbrodniach Polaków na Żydach, a za mało o Polakach, którzy Żydów ratowali”,

13%: „oburzenie z powodu szkalowania dobrego imienia Polski i Polaków”,

13%: „oburzenie z powodu przemilczenia tematu zbrodni popełnianych przez Żydów”,

10%: „wątpliwość, czy Polacy rzeczywiście byli sprawcami zbrodni na narodzie żydowskim”.

Źródło: *Żydów lubimy coraz bardziej*, 14.08.2015 r., dostępny w internecie: polska.newsweek.pl.

Wyjaśnij, jak zmienia się w ostatnich 30. latach opinia Polaków o Żydach.

Zapoznaj się z tekstem i wykonaj polecenie.

” Tomasz Geodecki, Bartłomiej Radziejewski

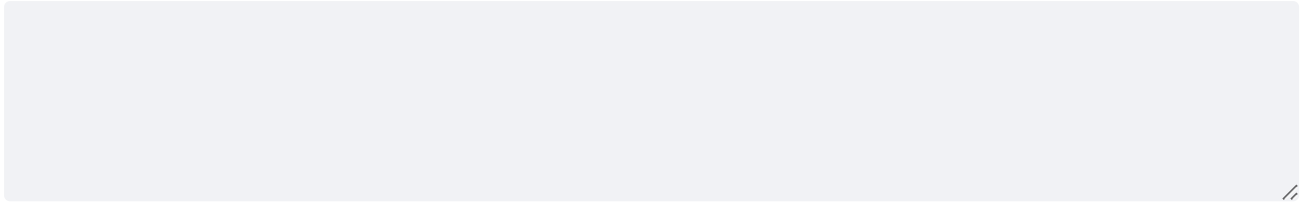
Kosmopolityzm kontra szowinizm

Patriota gospodarczy – czy też konsument aspirujący do miana świadomego i dojrzałego – staje dziś przed nie lada wyzwaniem. W dobie bezprecedensowej globalizacji gospodarczej, rosnących międzynarodowych współzależności, komplikacji tzw. łańcuchów wartości, stwierdzenie, który produkt jest polski, a który nie, coraz częściej graniczy z niemożliwością. O ile względnie łatwo można sprawdzić strukturę własnościową producenta, to co z pozostałymi czynnikami wpływu firmy na otoczenie gospodarcze i społeczne? Jak na przykład traktować polskiego przedsiębiorcę, który produkuje (a więc tworzy miejsca pracy) poza krajem, a podatki płaci na Cyprze, w relacji do jego zagranicznego konkurenta, który wprowadzie wyprawdza większość zysku za granicę, ale lojalnie wspiera budżet Rzeczypospolitej i nad Wisłą też zatrudnia ludzi? (...)

Niewystarczające zrozumienie złożoności współczesnej gospodarki prowadzi do paradoksalnych i nieraz zabawnych sytuacji. (...) Media, dotąd niespecjalnie przejęte edukacją konsumentów w zakresie rozpoznawania polskich produktów, zaczęły powielać fałszywą informację, jakoby to właśnie prefiks 590 w kodzie kreskowym pozwalał zidentyfikować prawdziwie polski produkt. Problem w tym, że liczba ta określa wyłącznie miejsce rejestracji. W wielu przypadkach oznacza więc niemieckie czy francuskie spółki córki, tworzące miejsca pracy w Azji i transferujące zyski do oddziałów macierzystych.

Źródło: Tomasz Geodecki, Bartłomiej Radziejewski, *Kosmopolityzm kontra szowinizm*, 18.01.2017 r., dostępny w internecie: biznes.gazetaprawna.pl [dostęp 16.04.2020 r.].

Wyjaśnij na podstawie tekstu, na czym polega problem kosmopolityzmu w gospodarce.

Dla nauczyciela

Autorka: Małgorzata Krzeszowska

Przedmiot: Wiedza o społeczeństwie

Temat: Współczesne problemy: rasizm, antysemityzm, szowinizm, ksenofobia, kosmopolityzm

Grupa docelowa: III etap edukacyjny, liceum, technikum, zakres rozszerzony

Podstawa programowa:

Zakres rozszerzony

IV. Aspekty etniczne życia społecznego.

Uczeń:

2) przedstawia, z wykorzystaniem wyników badań opinii publicznej, postawy społeczeństwa polskiego wobec mniejszości narodowych i etnicznych oraz wobec innych narodów (także imigrantów); rozpoznaje przejawy ksenofobii i uzasadnia potrzebę przeciwstawiania się temu zjawisku.

Kształtowane kompetencje kluczowe:

- kompetencje w zakresie rozumienia i tworzenia informacji;
- kompetencje cyfrowe;
- kompetencje osobiste, społeczne i w zakresie umiejętności uczenia się;
- kompetencje obywatelskie.

Cele operacyjne:

Uczeń:

- definiuje pojęcia: rasizm, antysemityzm, szowinizm, ksenofobia;
- rozpoznaje przejawy rasizmu, antysemityzmu, szowinizmu, ksenofobii w swoim środowisku;
- ocenia skalę powyższych zjawisk w społeczeństwie.

Strategie nauczania:

- konstruktywizm;
- konektywizm.

Metody i techniki nauczania:

- zamiana grup;
- rozmowa nauczająca;
- metoda trójkąta.

Formy zajęć:

- praca indywidualna;
- praca w parach;
- praca w grupach;
- praca całego zespołu klasowego.

Środki dydaktyczne:

- komputery z głośnikami i dostępem do internetu, słuchawki;
- zasoby multimedialne zawarte w e-materiale;
- tablica interaktywna/tablica, pisak/kreda.

Przebieg zajęć:

Faza wstępna

1. Podanie tematu i celów zajęć.

2. Uczniowie dzielą się na cztery grupy. Każda z nich definiuje jedno pojęcie:

- grupa A – rasizm;
- grupa B – antysemityzm;
- grupa C – ksenofobia;
- grupa D – szowinizm.

3. Uczniowie zmieniają miejsca, tworząc cztery nowe grupy. W każdej z nich powinien być przedstawiciel jednej z wcześniejszych, np. grupę pierwszą tworzą po jednej osobie z grup A, B, C, D. W nowych zespołach uczniowie przedstawiają definicje wcześniej opracowane i odpowiadają na ewentualne pytania, jeśli definicja jest niejasna.

Faza realizacyjna

1. Uczniowie wracają do grup pierwotnych. Każda z nich otrzymuje schemat metody trójkąta (materiały pomocnicze) i zastanawia się nad problemem zjawiska, którego definicję formułowała. Pomaga im w tym treść lekcji i multimedium.

2. Na tej podstawie grupy zastanawiają się nad głównymi przyczynami, podtrzymującymi problem i zapisują je na podporach trójkąta z lewej strony. Następnie uczniowie

zastanawiają się, w jaki sposób usunąć przyczyny podtrzymujące problem i wpisują swoje propozycje na podporach trójkąta z prawej strony.

Wyniki pracy omawiają na forum klasy.

3. Następuje rozmowa na temat przejawów i skali tych zjawisk, zarówno w społeczności lokalnej, jak i w skali kraju. Uczniowie, w czasie jej trwania, mają za zadanie przedstawić przykłady, z którymi zetknęli się w swoim życiu. Rozmowę podsumowuje wybrana osoba.

4. Uczniowie zapoznają się ze zmianą postaw społecznych dotyczącą antysemityzmu w ostatnich 30. latach, wykonując w parach ćwiczenie 7 z sekcji „Sprawdź się”.

Następnie oceniają skalę zjawiska antysemityzmu w Polsce.

Faza podsumowująca

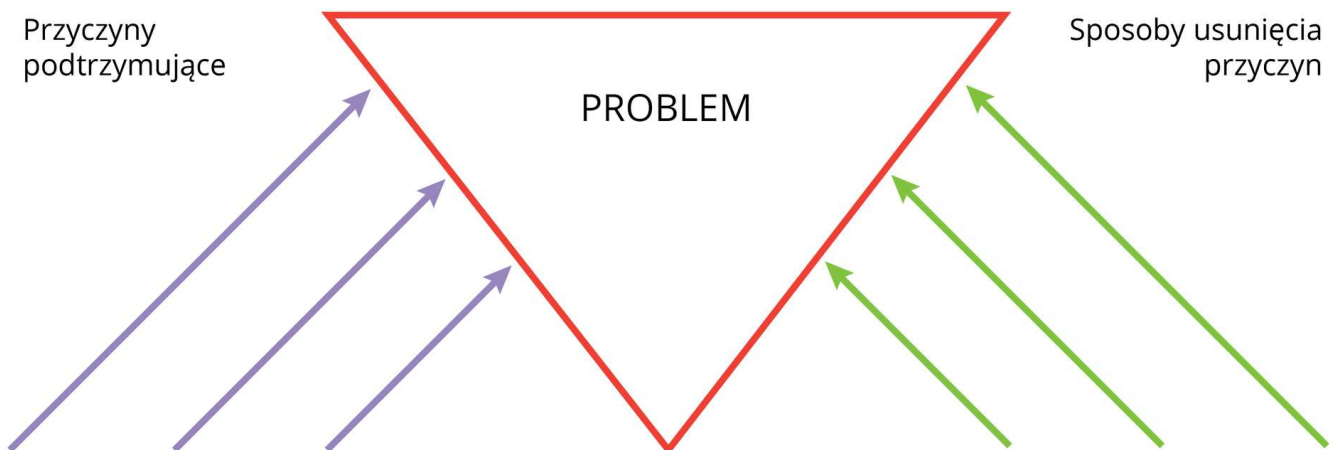
1. Uczniowie dokończają zdanie: „Zjawiskiem, o którym w mediach powinno się mówić więcej, jest..., ponieważ....”.

Praca domowa:

Wykonaj pozostałe ćwiczenia z sekcji „Sprawdź się”.

Materiały pomocnicze:

Schemat metody trójkąta

Źródło: Englishsquare.pl sp. z o.o., licencja: CC BY-SA 3.0.

Tomasz Geodecki, Bartłomiej Radziejewski, *Kosmopolityzm kontra szowinizm*, biznes.gazetaprawna.pl.

Wskazówki metodyczne opisujące różne zastosowania multimedium:

Uczniowie mogą zapoznać się przed lekcją z multimediami i na jego podstawie wykonać mapę myśli.